

Tradicionalni poklici gorenjskega podeželja kot motivacija narečnih hišnih imen

Jožica Škofic

ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, Dialektološka sekcija, Novi trg 4, SI 1000 Ljubljana; Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije, Oddelek za slovenistiko, Titov trg 5, SI 6000 Koper, jozica.skofic@zrc-sazu.si

DOI <https://doi.org/10.18690/um.ff.8.2022.7>

ISBN 978-961-286-684-6

V prispevku so predstavljena izbrana narečna poimenovanja za poklice, zbrana z enotno anketno metodo za *Slovenski lingvistični atlas*. Narečni leksemi so morfološko analizirani in prikazani na jezikovnih kartah. Zbrani apelativi so primerjani z gorenjskimi hišnimi imeni, motiviranimi s poimenovanji za iste poklice, ki so bila zbrana v projektih *Kako se pri vas reče?* in *FLU-LED*. Hišna imena so predstavljena predvsem s stališča tvorjenosti, opozorjeno pa je tudi na v njih izkazane narečne glasoslovne značilnosti.

Ključne besede: Slovenski lingvistični atlas (SLA), Gorenjska, gorenjska narečja, mikrotoponimija, hišna imena, župan, šivilja, krojač

The article presents selected dialect names for professions, collected with a unified survey method for the *Slovenian Linguistic Atlas*. Dialect lexemes are analyzed at the morphological level and presented on linguistic maps. The collected appellatives are compared with Gorenjska house names, motivated by names for the same professions, collected in the projects *How do you call your house?* and *FLU-LED*. Selected house names are presented mainly from the point of view of word formation. Dialect phonetic characteristics are also analyzed.

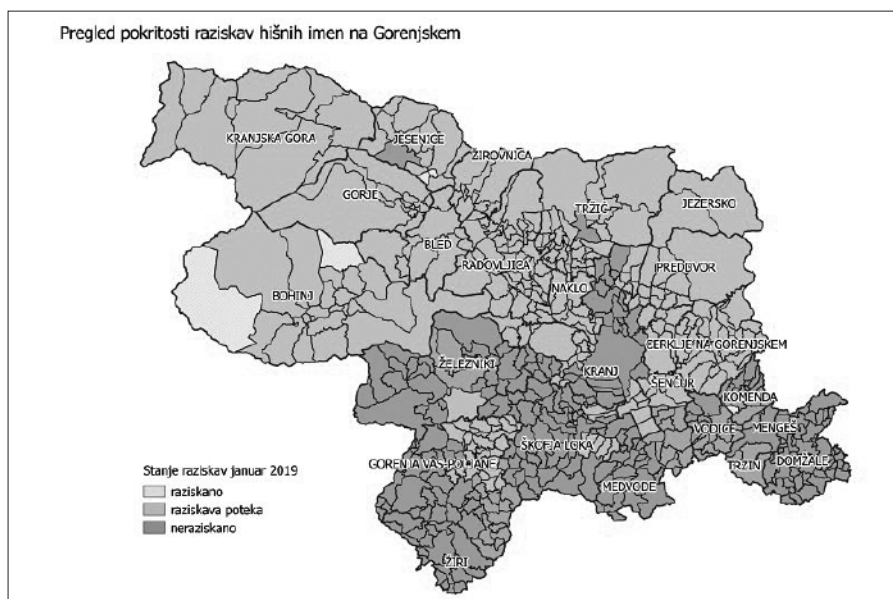
Keywords: Slovene Linguistic Atlas (SLA), Upper Carniola, Gorenjska dialects, microtoponymy, house names, mayor, dressmaker, tailor

Uvod

Osebna, zemljepisna in stvarna lastna imena s svojo istovetenjsko, razlikovalno in umeščevalno vlogo postavljajo poimenovane objekte v miselni in stvarni prostor ljudi, ki poimenujejo svet okoli sebe. Med zemljepisna

lastna imena spadajo tudi hišna imena, ki so v slovenskem jezikoslovju pojmovana kot poimenovanja najmanjših naselitvenih enot – hiš s pripadajočimi posestmi (zemljo, gospodarskimi poslopji) in njihovimi prebivalci. Hišna imena se redko spreminjajo, čeprav hiše z dedovanjem ali prodajo menjajo lastnika – ohranjajo se z ustnim posredovanjem iz roda v rod. Hišna imena imajo pri identifikaciji domačinov pogosto celo pomembnejšo vlogo kot njihov priimek in posameznike običajno spremljajo vse življenje – pogosto so ob imenu in priimku zapisana tudi na nagrobnikih, v preteklosti pa so bila obvezna sestavina različnih uradnih popisov (npr. Status animarum, Franciscejski kataster (1818–1828) in Reambulančni kataster (1869)).

Za natančno določitev podobe hišnega imena in raziskovanje njegovega razvoja z izvorom vred je treba upoštevati »(1) ime z vsemi oblikoslovnimi značilnostmi in njegovo družino v celoti, (2) ustrezno interpretacijo narečnih podatkov, (3) srednjeveške zapise, če so na voljo, sicer pa čim starejše, (4) terenske podatke, zlasti kadar domnevamo izvor v občnem imenu, (5) starejšo krajevno zgodovino, če je znana, (6) lokalno imenotvorno tipologijo in (7) primerljivo občno- in lastnoimensko gradivo iz drugih jezikov« (Snoj 2009: 8).

Slika 1: Obravnavano območje v projektu *Kako se pri vas reče?*
(Vir: https://www.hisnaimena.si/o_projektu/, dostop 26. 2. 2022.)

Preučevanje hišnih imen na Gorenjskem kaže, da je motivacija njihovega nastanka precej raznolika – nastala so lahko iz osebnih lastnih imen (rojstnih imen, priimkov, vzdevkov) gospodarjev in (redkeje) gospodaric, iz njihovega geografskega porekla, poimenovanj za poklic ali družbeni status lastnika, poimenovanj za vrste stavb (glede na njihov videz ali funkcijo), iz lokacije domačije, pa tudi iz poimenovanj značilnih rastlin in živali.

V tej razpravi¹ so predstavljena hišna imena, ki so bila sistematično in z enotno metodo² zbiranja, narečnega zapisovanja in poknjiževanja ter interpretacije poimenovalne motivacije zbrana v projektih *Kako se pri vas reče?*³ in *FLU-LED*⁴ – cilj obeh projektov pa je (bil) predvsem ohranjanje

¹ Prispevek je nastal v okviru programa Slovenski jezik v sinhronem in diahronem razvoju (P6-0038, 1. 1. 2004–31. 12. 2021), ki ga financira ARRS, in projekta *i-SLA: interaktivni atlas slovenskih narečij* (L6-2628, 1. 9. 2020–31. 8. 2023), ki ga sofinancirata ARRS in SAZU.

² Metoda je predstavljena v Klinar et al., 2012, publikaciji, ki je nastala v okviru projekta *FLU-LED*.

³ Projekte (z različnimi delovnimi imeni) zbiranja hišnih imen vodi Klemen Klinar iz Razvojne agencije Zgornje Gorenjske (RAGOR) že od leta 2009, avtorica tega prispevka je od vsega začetka svetovalka pri zbiranju in zapisovanju teh imen (izjemoma kot popisovalka imen na terenu). Projekti so (bili) sofinancirani s strani Evropske unije, programa LEADER, sofinancirale so jih v projekt vključene gorenjske občine. V raziskavi *Kako se pri vas reče?* je sodelovalo okrog 1200 domačinov različnih starosti, ki so na terenu posredovali domača, tj. narečna ledinska in hišna imena v različnih slovničnih oblikah (imenovalnik, roditelj, mestnik, orodnik), skupaj z izpeljankami za pridevnik, gospodarja in gospodinjjo, ter jih z zapisovalcem umestili na zemljevid. Imena so bila na terenu posneta in nato zapisana v poenostavljeni narečni transkripciji, v sodelovanju z dialektologinjo je bil zapis ponovno pregledan in dopolnjen, imena pa nato glasoslovno-pravopisno poknjižena. Imena so bila izpisana tudi iz razpoložljivih zgodovinskih dokumentov (Status animarum – župnijski popis duš, Franciscejski kataster, Reambulančni kataster) ter objavljenih zbirk hišnih imen in zasebnih (tudi neobjavljenih) zbirk hišnih imen ljubiteljskih zbiralcev kulturne dediščine. Do konca leta 2020 je bilo tako zbranih in objavljenih že čez 12.100 hišnih imen v 380 naseljih 22 občin, s tablicami s hišnimi imeni je bilo označenih okrog 7000 domačij. Doslej je bilo izdanih 46 publikacij s hišnimi imeni, dostopnimi tudi na spletni strani <https://www.hisnaimena.si/>. Septembra 2020 je bila enota *Raba hišnih imen* vpisana v nacionalni Register nesnovne kulturne dediščine (<http://www.nesnovnadediscina.si/sl/register/raba-hisnih-imen>).

⁴ *FLU-LED* je bil mednarodni projekt Slovenske prosvetne zveze in Krščanske kulturne zveze iz Avstrije ter Razvojne agencije Zgornje Gorenjske in Gornjesavskega muzeja Jesenice iz Slovenije ter strokovnih partnerjev Slovenskega narodopisnega inštituta Urban Jarnik iz Celovca in Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU iz Ljubljane. Projekt, ki je potekal v letih 2011–2014 na območju Južne Koroške (Avstrija) in Zgornje Gorenjske (Slovenija), je bil financiran v okviru evropskega

nesnovno kulturno dediščino in obujati rabo narečnih imen v vsakdanjem življenju domačinov. Mnogo imen je bilo zbranih tudi ob dialektološkem raziskovanju krajevnih govorov na Gorenjskem (prim. Škofic 1998, 2001, 2003, 2005, 2007), ko so bila v spontanah govorjenih besedilih navedena tudi posamezna zemljepisna imena.

Poimenovanja za poklice v Slovenskem lingvističnem atlasu

V članku⁵ so izbrana hišna imena primerjana z apelativi, zbranimi v okviru dolgoročnega projekta *Slovenski lingvistični atlas* (SLA),⁶ kamor je bilo v letih 1947–2020 na Gorenjskem z enotno anketno metodo zajetih 52 krajevnih govorov. Ti krajevni govori spadajo tako v narečja gorenjske narečne skupine (gorenjsko narečje v T195–T218, vzhodnogorenjsko podnarečje v T219–T227 in selško narečje v T188–T194) kot tudi rovtarske narečne skupine (škofjeloško v T185–T187 in poljansko narečje v T178–T184) ter koroške narečne skupine (ziljsko narečje v T008 in kranjskogorsko podnarečje v T009).

Vprašalnica za *Slovenski lingvistični atlas*, v kateri so ob poimenovanjih za kmečke posestnike (V180 *kmet*, V185 *gruntar* in V186 *bajtar*)⁷ izpostavljena še nekatera druga poimenovanja za poklice in nosilce dejavnosti,⁸ npr. V117 *šivilja*, V118 *krojač*, V119 *čevljar*, V205 *kovač*, V454A *pastir*, pa tudi V179B *župnik*, V254 *mežnar*, V265 *cerkveni ključar* in V183 *župan* (prim Benedik 1999), do neke mere odraža tudi tradicionalno družbeno in poklicno strukturo slovenskega podeželja. Marsikaj o tradicionalni poklicni strukturi podeželskega prebivalstva pa je mogoče razbrati tudi iz narečnih

Programa čezmejnega sodelovanja INTERREG IV SI-AT 2007–2013. Čezmejni projekt s svojim nadaljevanjem je bil leta 2020 izbran v nabor dobrih praks Evropske unije (<http://www.culturalheritageinaction.eu/culture/resources/GORENJSKA-REGION-Name-it-in-Slovenian-Cross-border-collaboration-and-citizens-engagement-to-preserve-traditional-house-and-field-names-WEBP-BWXLJR>).

⁵ Besedilo je bilo pripravljeno z vnašalnim sistemom ZRCola (<http://zrcola.zrc-sazu.si>), ki ga je na Znanstvenoraziskovalnem centru SAZU v Ljubljani (<http://www.zrc-sazu.si>) razvil Peter Weiss.

⁶ Doslej sta izšla dva dela *Slovenskega lingvističnega atlasa*, tj. *SLA 1: Človek – telo, bolezni, družina* (ur. Škofic 2011) in *SLA 2: Kmetija* (ur. Škofic 2016).

⁷ Prim. Škofic 2021.

⁸ O narečnih poimenovanjih za vaške poklice v nadiškem narečju prim. Šekli 2005, kjer avtor ugotavlja, da zastopanost prevzetega besedja v teh poimenovanjih odraža »stopnjo intenzivnosti jezikovnega stika omenjenih krajevnih govorov z njihovimi stičnimi idiomi tako v preteklosti kot v sedanosti« (Šekli 2005: 176).

zemljepisnih lastnih imen, kamor med drugim spadajo hišna imena, tj. poimenovanja hiš oz. domačij in pripadajočih posesti ter ljudi, ki tam živijo. Prav jezikoslovna analiza tako občnih kot lastnih imen pa omogoča primerjavo narečnega gradiva na vseh jezikovnih ravneh – fonološki, morfološki, leksični (z etimologijo) in sintaktični.

V nadaljevanju so najprej analizirana in na jezikovni karti predstavljena poimenovanja za šiviljo, krojača in župana,⁹ nato pa je zbrana narečna lek-sika primerjana s hišnimi imeni, katerih sestavina so ti narečni leksemi.

Gradivo

Tabela 1: Gradivo SLA

Točka	Kraj in leto zapisa ¹⁰	V183.01 župan ¹¹	V117.01 šivilja	V118.01 krojač
ziljsko narečje				
T008	Rateče (1952)	<i>žəpən; žə'pən</i>	<i>šbíl'ä; šbí:'la</i>	<i>šnì:dər; žnìdar</i>
kranjskogorsko podnarečje				
T009	Kranjska Gora (1959, 1969)	<i>púrgarmájstər; župən</i>	<i>šū'ila; šū'ila</i>	<i>žnìdar; žnìdar</i>
poljansko narečje				
T178	Dobračeva (1972)	<i>žəpān</i>	<i>mūōjškre (Imn); mūōjškra</i>	<i>žnìdar</i>
T179	Lučine (1982)	<i>'žepan</i>	<i>mò:jškra</i>	<i>ž'nidar</i>
T180	Leskovača (1966)	<i>žəpan</i>	<i>m'ōjškra</i>	<i>žnìdər</i>
T181	Gorenja vas – Poljane (1946–1952)	<i>žəpān; 'žepa:n</i>	<i>mójškra; mó:jškra</i>	<i>ž'nidar; žnìdar</i>
T182	Bukov Vrh (1983)	<i>žūpan</i>	<i>mójškra</i>	<i>žnìdar</i>
T183	Javorje (1948)	<i>žəpān</i>	<i>mójškra</i>	<i>žnìdar</i>
T184	Gabrak (1964)	<i>župən</i>	<i>mōjškra</i>	<i>žnìdar</i>

⁹ Vprašanja so uvrščena v 4. zvezek *Slovenskega lingvističnega atlasa (SLA 4) – Poklici*, ki nastaja na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU.

¹⁰ Informanti so bili domačini, rojeni večinoma v 1. polovici 20. stoletja, ki so večji del svojega življenja preživeli v domačem kraju in so bili kompetentni govorniki krajevnega govora ter dobri poznavalci domačega okolja.

¹¹ Gradivo je v skladu z dogovorom pri projektu SLA navedeno tako, kot je zapisano v arhivu Dialektološke sekcije Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU v Ljubljani, čeprav se je način fonetične transkripcije v času zbiranja gradiva nekoliko spreminjal (prim. Benedik 1999, 20–22).

Točka	Kraj in leto zapisa	V183.01 župan	V117.01 šivilja	V118.01 krojač
škofjeloško narečje				
T185	Pungart (1971)	župàn	môjškra	žnîdar
T186	Žabnica (1960)	žəpan	môjškra	žnîdar
T187	Zgornje Bitnje (1948, 1963, 1971, 1972)	pûryar; župàn; župàn; pûrgamájstər; župən	môjškra; môjškra; môjškra; môjškra	žnîdar; žnîdar; žnîdar; žnîdar
selško narečje				
T188	Zgornja Sorica (1947)	župàn	môjškra	žnîdar
T189	Zali Log (1947)	župàn	môjškra	žnîdar
T190	Podlonk (1947)	župàn	môjškra	žnîdar
T191	Železniki (1947, 1979)	župàn; župàn	môjškra; môjškra	žnîdar; žnîdar
T192	Dražgoše (1947)	žu'pan; župàn	môjškra; môjškra	žnîdar; žnî:dar
T193	Selca (1947, 1968–1969)	župàn; špàn	môjškra; môjškra	žnîdar; žnîdar
T194	Praprotno (1947)	župàn	môjškra	žnîdar
gorenjsko narečje				
T195	Dovje (1947)	župən	môjškra	žnîdar
T196	Srednja vas v Bohinju (1954)	žopàn	môjškra	žnîdar
T197	Bohinjska Bela (1959–1960)	župàn	môjškra	žnîdar
T198	Zgornje Gorje (1976)	pûrgərmájstər	môjškra	žnîdar
T199	Slovenski Javornik (1959)	župən	žnîdarca, šivîla	žnîdar
T200	Breg (1962)	župàn	môjškra	žnîdar
T201	Radovljica (1959, 2009)	župən; žu'pən	môjškra; môjškra	žnîdar; žnî:dar, krojá:č
T202	Kropa (1952, 1975, 1993)	župàn; župàn; š'pən, žu'pən; žu'pən	môjškřa; môjškřa, šüüíla; môjškra	žnîdar; žnúdař; žnî:dar, krojá:č
T203	Ljubno (1959)	pûrgərmájstər, župàn	môjškra	žnîdar
T204	Lom pod Storžičem (1967)	župán	môškra	žnîdar

Točka	Kraj in leto zapisa	V183.01 župan	V117.01 šivilja	V118.01 krojač
T205	Zgornje Jezersko (1953)	<i>župàn</i>	<i>mòškra</i>	<i>žnìdar</i>
T206	Bašelj (1947, 1971)	<i>župàn; župàn, pùrgmaìstər</i>	<i>mòškra; mòjškra</i>	<i>žnìdar, žnìdar</i>
T207	Kokra (1959)	<i>župàn</i>	<i>mòškra</i>	<i>žnìdar</i>
T208	Stražišče (Kranj) (1947, 1959, 1967)	<i>župàn; župàn, pecérksrihtar (!); župàn</i>	<i>mòjškra; mòjškra; mòškra</i>	<i>žnìdar; žnìdar; žnìdar</i>
T209	Primskovo (Kranj) (1959–1960)	<i>župàn</i>	<i>mòškra</i>	<i>žnìdar</i>
T210	Šenčur (1961)	<i>župàn</i>	<i>mòškra</i>	<i>žnìdar</i>
T211	Cerklje na Gorenjskem (1947, ?)	<i>župàn; župàn</i>	<i>mòškra; mòškra</i>	<i>žnìdar; žnìdar</i>
T212	Valburga (1959–1960)	<i>župàn</i>	<i>mòjškra; mòškra</i>	<i>žnìdar</i>
T213	Spodnja Senica (1998)	<i>žu'pàn; rí:xtər</i>	<i>mòjškra</i>	<i>žnì:dər</i>
T214	Dobrova (?)	<i>župàn</i>	<i>mòjškra</i>	<i>žnìdar</i>
T215	Zgornje Gameljne (1959)	<i>župàn</i>	<i>mòškra</i>	<i>žnìdar</i>
T216	Črna pri Kamniku (1960)	<i>župàn, pùrgarmâìstər</i>	<i>mòškra</i>	<i>žnìdar</i>
T217	Tunjice (1974)	<i>župàn</i>	<i>mòjškra</i>	<i>žnìdar</i>
T218	Srednje Jarše (1983)	<i>župà:n</i>	<i>mò:škra</i>	<i>žnì:dar</i>
vzhodnogorenjsko podnarečje				
T219	Dolsko (1960)	<i>župàn; pùrgarmâìstər (!)</i>	<i>mòjškra</i>	<i>žnìdar</i>
T220	Stebljevek (1951)	<i>župàn</i>	<i>mùškra</i>	<i>žnìdar</i>
T221	Okrog pri Motniku (1960–1961)	<i>župàn</i>	<i>mùškra</i>	<i>žnìdar</i>
T222	Obrše (1951)	<i>župàn</i>	<i>mòškra</i>	<i>žnìdar</i>
T223	Krašnja (1951)	<i>župàn; /</i>	<i>mòškra; /</i>	<i>žnìdar; /</i>
T224	Moravče (1951)	<i>župàn</i>	<i>m"òjškra</i>	<i>žnìdar</i>
T225	Vače (1952)	<i>župàn</i>	<i>mòjškra</i>	<i>žnìdar</i>
T226	Čemšenik (1952)	<i>župàn</i>	<i>mùškra</i>	<i>žnìdar</i>
T227	Izlake (1952)	<i>/</i>	<i>mùškra</i>	<i>žnìdar</i>

Župan (SLA V183.01)

Župan, knj. *župàn* (ä), je predstojnik občine kot enote lokalne uprave, tudi predstojnik vasi. Župan je bil sprva (v 6.–9. stoletju) predstojnik sorodstvene skupnosti, župe, po stalni naselitvi pa predstojnik ozemeljske enote. Kasneje so župani vodili upravljanje skupnih zadev soseske. Izraz so Slovenci uporabljali tudi za predstojnike srednjeveških mestnih avtonomnih organov (nem. *Bürgermeister*) in osebe, ki so v 18. stoletju opravljale manjše posle za državo, zlasti v zvezi s pobiranjem davkov, kar so bili ponekod kar župani sosesk (Baš 2004: 726) – rihtar, nem. *Richter*, je bil sprva predstojnik vaške skupnosti v krajih, ki so jih poselili naseljenci nemškega izvora (Baš 2004: 500). Na Gorenjskem se za župana, kot kaže gradivo za *Slovenski lingvistični atlas*, najpogosteje uporablja izvorno slovensko poimenovanje *župan*, redko pa še germanizmi *purgarmajster* (z različico *purgmajster*) in *purgar* ter *rihtar* in *pecirksrihtar*.

Morfološka analiza narečnih leksemov:¹²

župan < **žup-an-ŷ* ‘plemenski poglavar’ ← **žup-a* ‘okrožje, področje enega plemena’

purgar < *(*purgar*)-ŷ ← srvnem. bav. *purger* ‘meščan’ (z bav. nem razvojem *b > p*)

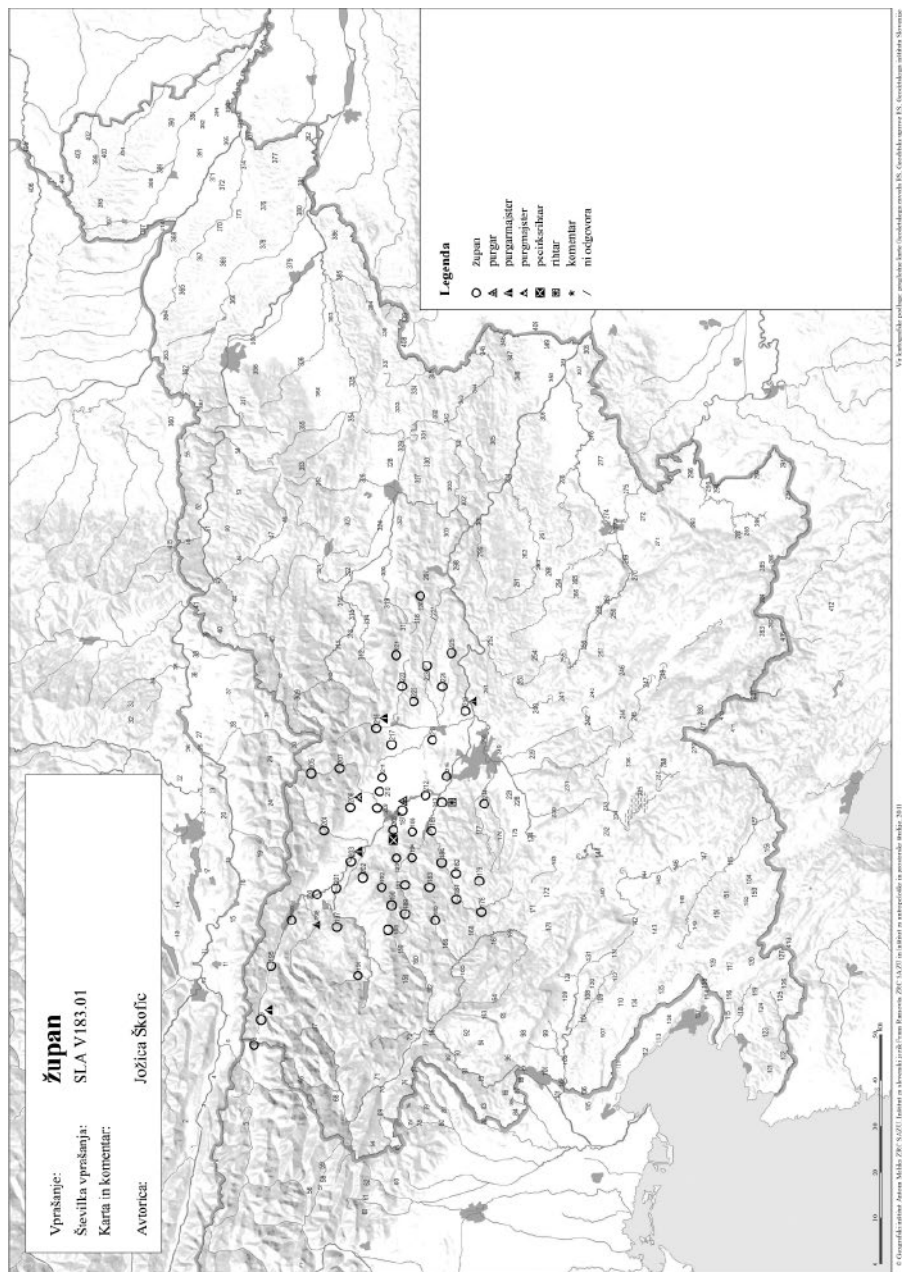
purgarmajster < *(*purgarmajster*)-ŷ ← bav. avstr. *purgermeister* ‘mestni poglavar, župan’ za nem. *Bürgermeister* (Striedter-Temps1963: 204)

purgmajster < *(*purgmajster*)-ŷ ← bav. avstr. *purgmeister* ‘mestni poglavar, župan’ ← bav. avstr. *purg* ‘mesto’ + srvnem. *meister* ‘mojster’

rihtar < *(*rihtar*)-ŷ ← *srvnem. *rihtære* ‘sodnik’ ← srvnem. *rihten* ‘upravljati, voditi, pripravljati, soditi’, prvotno *‘prav delati, usmerjati’

pecirksrihtar < *(*pecirksrihtar*)-ŷ ← nem. **Bezirk* ‘okrožje’ (z bav. nem. razvojem *b > p*) + *(*rihtar*)-ŷ

¹² Morfološka analiza je pripravljena s pomočjo Bezljaj 1977–2007, Snój 2009, Striedter-Temps 1963, Sławski, 1974–1979.

Slika 2: Poimenovanja s pomenom 'župan' v narečjih na Gorenjskem

Šivilja (SLA V117.01)

Šivilja, knj. *šivilja* (*i*), je ženska, ki se poklicno ukvarja s krojenjem in šivanjem zlasti ženskih oblačil iz lahkih tkanin. Šiviljska obrt se je sredi 19. stoletja razvila iz krojaštva kot izrazito ženski poklic za šivanje ženskih oblačil, spodnjega in postelnega perila ipd. (Baš 2004: 605). Na Gorenjskem se za šiviljo, kot kaže gradivo za *Slovenski lingvistični atlas*, najpogosteje uporablja germanizem *mojškra*, redko pa tudi izvorno slovensko poimenovanje *šivilja* (v T008 Rateče z onemitvijo prednaglasnega *i* in razvojem *v > b* pred sprednjim samoglasnikom, v T009 Kranjska Gora le z onemitvijo prednaglasnega *i*, v T202 Kropa in T199 Slovenski Javornik pa z otrditvijo *í > l*). V T199 Slovenski Javornik se uporablja tudi poimenovanje s prevzetim korenem in slovensko pripono *žnidarica* (z onemitvijo ponaglasnega *i* v priponi *-ica*).

Morfološka analiza narečnih leksemov:

šivilja < **s'i-v-yl'-a* ← **s'i-v-yl'-b* (< **s'i-v-yl'-b-jb*, Sławski I: 112) ← **s'i-va-ti* ← **s'i-ti*, sed. **s'i-j-ǫ* in **s'b-j-ǫ* 'šivati'

mojškra < *(*mojškr*)-*a* ← *(*mojštr*)-*a* ← **mojster*, nar. *mojšter* ← bav. srvnem. *mōister* 'mojster' (J > ø v T204–T212, T215–T216, T218, T220–T223, T226–T227)

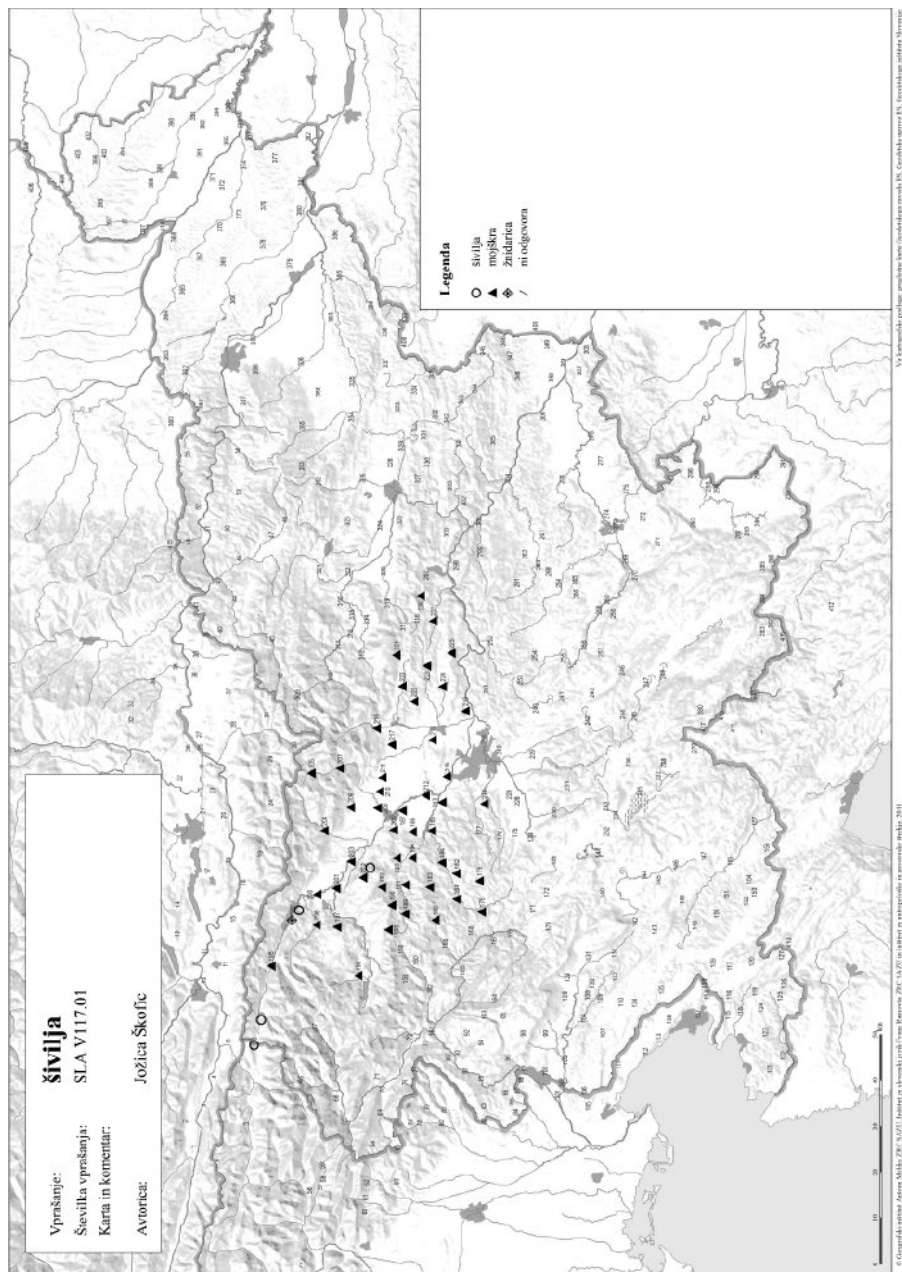
žnidarica < *(*žnidar*)-*ic-a* ← srvnem. **snīdære* (> nem. *Schneider* 'krojač')

Krojač (V118.01)

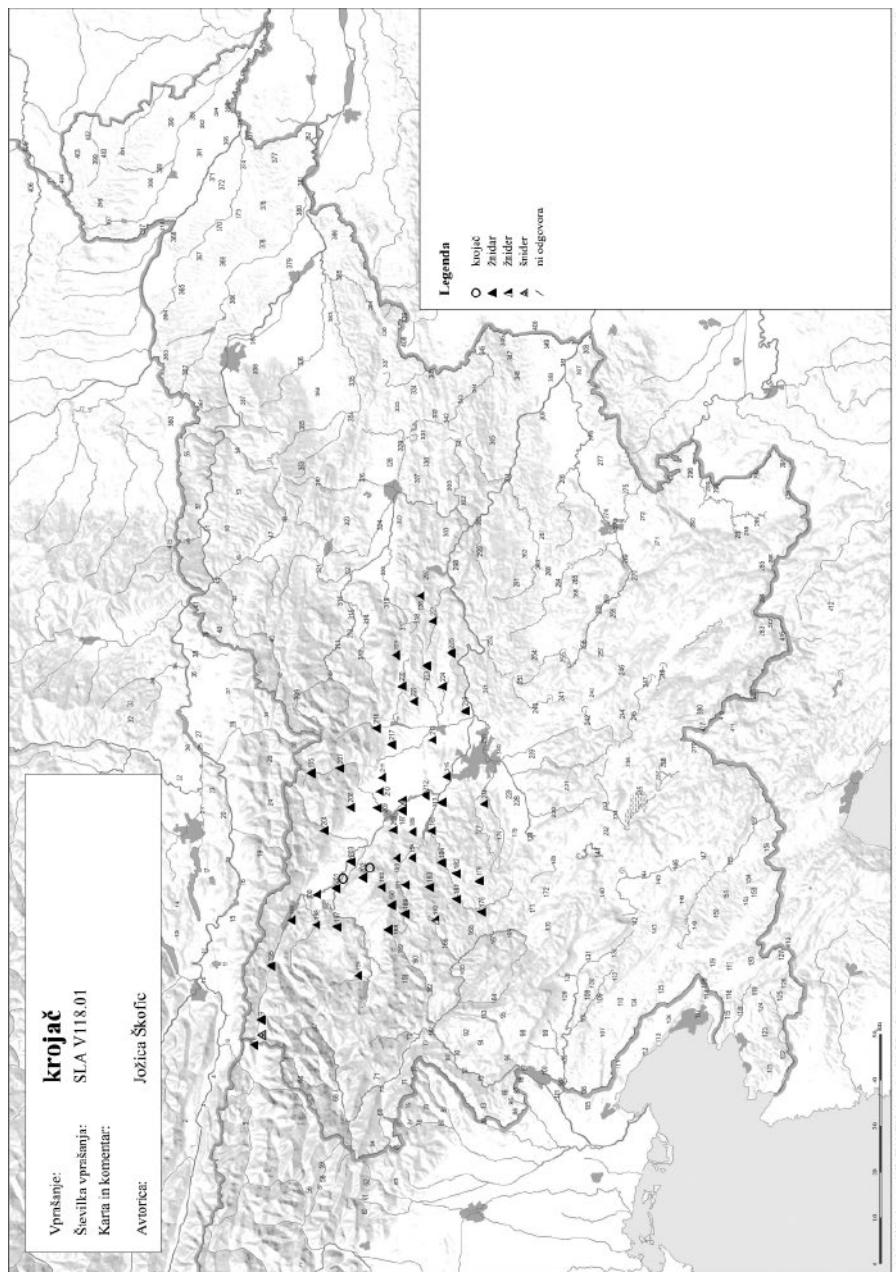
Krojač, knj. *krojáč* (*á*), je moški, ki se poklicno ukvarja s krojenjem in šivanjem zlasti moških oblek. Krojaška obrt, tj. izdelovanje in popravilo oblačil in hišnega tekstila, je na Slovenskem dokumentirano že v srednjem veku (Baš 2004: 259). Na Gorenjskem se za krojača, kot kaže gradivo za *Slovenski lingvistični atlas*, najpogosteje uporablja prevzeto poimenovanje *žnidar* (z različico *žnider* v T180 Leskovica in T187 Zgornje Bitnje, oba-krat ob *žnidarju*), tudi *šnider* (v T008 Rateče ob *žnidarju*), redko pa tudi izvornoslovensko poimenovanje *krojač* (ob *žnidarju* v T201 Radovljica in T202 Kropa).

Morfološka analiza narečnih leksemov:

krojač < **kroj-ač-b* ← **kroj-i-ti* 'rezati, krojiti'

Slika 3: Poimenovanja s pomenom 'švilja' v narečjih na Gorenjskem

Slika 4: Poimenovanja s pomenom 'krojač' v narečjih na Gorenjskem

žnidar < *(*žnidar*)-b ← srvnem. **snīdære* (> nem. *Schneider* ‘krojač’) (Striedter-Temps 1963: 48–49)

žnider < *(*šnider*)-b ← srvnem. < **snīder* < **snīdære* v bav. nem. izgovoru (pred prehodom *ž* > *š* in diftongizacijo *ī* > *aj*) (Šekli 2020: 18)

šnider < *(*šnider*)-b ← srvnem. < **snīder* < **snīdære* v bav. nem. izgovoru (po prehodu *ž* > *š*, pred diftongizacijo *ī* > *aj*) (Šekli 2020: 18)

Hišna imena, nastala iz poimenovanj za poklice oz. nosilce dejavnosti

Imena za poklice¹³ so razmeroma pogosta sestavina¹⁴ gorenjskih hišnih imen. Najopaznejši poklici in dejavnosti, ki so na Gorenjskem motivirali nastanek hišnih imen, so (navedeno po abecedi, ne po pogostnosti pojavljanja): apnar, babica, barvar, brivec, cerkovnik, cestar, čevljar, čuvaj, dekan, delavka v tovarni, dimnikar, financar, frizer, godec, gostilničar, klobučar, kolar, konjar, konjederec, kovač,¹⁵ kramarica, krojač, krznar, kuhar, lovec, majer, mesar, mežnar, mlekariča, mlinar, šivilja, monter, načelnik, opekar, organist, pastir, poslanec, ravnatelj, rudar, slikar, steklar, tesar, tkalec, učitelj, usnjar, velika dekla, zdravnik, žagar, železničar, župan in župnik – nekateri od naštetih poklicev spadajo med tradicionalne dejavnosti slovenskega (gorenjskega) podežolja, druga so novejša in kažejo na spremembe v poklicni strukturi in življenju vaškega (in trškega) prebivalstva. Hkrati je pomenljivo, da je med enainpetdesetimi poimenovanji za poklice oz. nosilce dejavnosti, ki se pojavljajo kot sestavina hišnih imen na Gorenjskem, le šest takih, ki poimenujejo ženski poklic oz. žensko nosilko dejavnosti.¹⁶

¹³ V iskalniku hišnih imen na spletni strani <https://www.hisnaimena.si/> je v rubriki »Razlaga imena« mogoče izbrati možnost »hišno ime iz poklica gospodarja«, pri čemer gre za t. i. ljudsko, ne znanstveno oz. jezikoslovno razlago imena.

¹⁴ Gorenjska hišna imena so večinoma sestavljena iz predloga *pri* (< **pri* ‘pri’) in samostalnika (ali samostalniške besedne zveze) – lastnega ali občnega imena, ki je motiviralo nastanek hišnega imena, v mestniku ednine (večinoma s končnico *-u* za samostalnike moškega spola oz. *-i* za samostalnike ženskega spola, ki pa sta v narečjih lahko oslabei, večinoma v polglasnik, ali onemeli). Redkeje je hišno ime sestavljeno iz predloga *na* (< **na* ‘na’) in samostalnika ali samostalniške besedne zveze v mestniku.

¹⁵ Apelativ *kovač* je ena najpogostejših sestavin hišnih imen (prim. Škofic 2017: 145–146).

¹⁶ Podobno razmerje se kaže tudi v zastopanosti moških in ženskih rojstnih imen v hišnih imenih na Gorenjskem (prim. Škofic 2017: 147) ter v razmerju med zastopanostjo apelativov *mojškra* in *žnidar* v hišnih imenih, kar je predstavljeno v tem članku.

V nadaljevanju so obravnavana tista gorenjska hišna imena,¹⁷ ki imajo v svojem korenu apelativ, ki v narečjih na Gorenjskem (glede na gradivo SLA) označuje nosilce dejavnosti oz. poklice župan, šivilja ali krojač.

Župan v hišnih imenih

Apelativ *župan* kot del hišnega imena na Gorenjskem (*Pri Špánu*)

Na Gorenjskem je hišno ime *Pri Špánu* precej pogosto (med 12.847 hišnimi imeni je takih 39) – različica *Pri Župánu* doslej še ni bila zapisana. Lastno ime se je po narečni onemitvi prednaglasnega *-u-* in nato asimilaciji po zvonečnosti (*žp-* > *šp-*) razvilo iz apelativa **žup-an-ъ* (*špàn* kot apelativ je v gradivu za SLA sicer izpričan kot dvojnica ob *županu* le v T193 Selca in T202 Kropa).

Slika 5: *Pri Španu* v Mojstrani (vir: arhiv Gorenjskega muzeja, <https://www.hisnaimena.si/>)

¹⁷ V tem sestavku je izraz *gorenjska hišna imena* rabljen v pomenu 'hišna imena na Gorenjskem', ne 'hišna imena v gorenjskem narečju', saj so v raziskavo zajeta vsa narečja, ki se govorijo na Gorenjskem.

Tudi zgodovinski dokumenti večkrat izkazujejo narečno obliko hišnega imena, npr. *Pər Špáno* v Mojstrani (Franciscejski kataster (FK) 1927 *Shpan* (*Shepan*), Reambulančni kataster (RK) 1869 *Špan*, Status animarum 1 (SA1) 1757–1853 *Shpan*, SA2 1762–1889 *Žepan*) ali *Pər Špán* v Lescah (FK 1827 *Scheppan*, SA1 1791–1802 *Schpann*, SA2 1880 *Špan*, SA3 ~1910 *Špan*) ali *Pər Špáno*¹⁸ na Nomenju (FK 1826 *Suppan* s priimkom Raunig, SA1 1921 *Špan* s priimkom Kogoj, SA2 ~1960 *Špan* s priimkom Zupan).

Apelativ *župan* kot besedotvorna podstava hišnega imena na Gorenjskem (*Pri Špáncu*, *Pri Špánšču*, *Pri Špánovcu*, *Pri Španétu* ter *Pri Žúpelnu* in *V Župánovšu*)

Del hišnega imena je lahko tudi izpeljanka z besedotvorno podstavo *župan*, npr. *županec* (< **žup-an-ɛc-ɛ*), ki je v zgodovinskih virih zapisana na različne načine, npr. za današnje *Pər Špánc* v Babnem Vrtu pri Kranju (FK 1827 *Supanz*, SA1 ~1880 *Španec*, SA2 ~1900 *Španec*), enako *Pər Špánc* na Skaručni (FK 1827 *Shepanz*, SA1 1774–1870 *Žepanc*) ter Selu pri Žirovnici (FK 1827 *Scheppanz*, SA1 ~1900 *Španc/Županc*).

Hišno ime *Pri Špáncu* je lahko motivirano tudi s priimkom *Zupan* oz. *Zupanc* (< *(*Zupan*)-ɛc-ɛ), kakor je mogoče sklepati iz zgodovinskih dokumentov, npr. *Pər Špánc* v Laškem Rovtu v Bohinju (FK 1827 *Suppanz* (hišno ime in priimek), SA1 1891 *Shpanz* s priimkom *Suppanz*) ali *Pər Špánc* v Podblici¹⁹ (RA 1869 *Španc* s priimkom *Supanc*), SA1 1812–1906 *Španc* s priimkom *Španč*).

Druga tvorjenka z istim korenem je *župančič* (< **žup-an-ɛč-it-ɛ*) – tako je npr. hišno ime *Pri Španšču*, nar. *Pər Špánšč*, na Bohinjski Beli (FK 1827 *Supantschitsch*, SA1 1900–1910 *Zupančič*) z onemitvijo prednaglasnega *u*, asimilacijo po zvonečnosti (*žp-* > *šp-*) in onemitvijo ponaglasnega *i* ter diferenciacijo *čč* > *šč*.²⁰

Redko je zapisana različica s pripono *-è*, tj. *Pri Španetu*, nar. *Pər Španét* v Povljah pri Kranju, ki je v FK 1827 zapisan še brez pripone (tj. *Shepan*), v SA1 ~1880 in SA2 ~1900 pa s pripono, tj. *Špane* (< **žup-an-ɛ* ← **žup-an-ɛ*).

Prav tako redko je hišno ime *Pri Župeljnu* oz. *Pri Župelnu*, nar. *Pər Žúpəlnə* v Smladniku (FK 1827 *Shupel*, v SA1 1794–1901 *Župel*), iz

¹⁸ O razvoju narečne končnice *-o* v mestniku ednine samostalnikov moškega spola v gorenjskem narečju prim. Logar 1981.

¹⁹ Domačini omenjajo možnost, da je hišno ime nastalo, ker naj bi bili njihovi predniki Španci.

²⁰ Mogoče bi bilo sklepati tudi na motivacijo hišnega imena s priimkom, tj. < *(*Župančič*)-ɛ // *(*Zupančič*)-ɛ.

besedotvorne podstave *župa* tvorjeno s pripono *-elj* (< **žup-bĭ-b* ← **žup-a* 'okrožje, področje enega plemena').²¹

Hišno ime *V Županovšu* v Predmostu je prav tako motivirano z županovanjem (FK 1826 *Schepan*, SA1 1840–1950 pa *Županova hiša*, *Županovše*): »Hišno ime po županski funkciji, ki so jo imeli trije gospodarji iz rodbine Kržišnik: Martin (roj. 1714), Florjan (roj. 1749) in Jožef (1784–1870). Hiša je sicer prvič omenjena leta 1291 (vir: Alojz Demšar in Petra Leben Seljak)« (www.hisnaimena.si). Za poimenovanje *Županovišče* (< **žup-an-ov-išč-e* ← **žup-an-ɔ*), nar. *Župánuše*, je značilna narečna asimilacija ponaglasnega *-ov-* > *-u-*, onemitev ponaglasnega *i* v priponi *-išče* in razvoj (asimilacija) *šč* > *š*. To hišno ime je sicer sestavljeno iz predloga *v* (< **vɔ(n)*- 'v') in imena v mestniku, kar je manj pogosta tvorba gorenjskih hišnih imen.

Redko je hišno ime v zgodovinskih dokumentih tvorjeno drugače kot danes, npr. *Pər Špánu* v Veštru pri Škofji Loki, ki je v FK 1826 zapisan kot *Schepan*, v SA1 1830–1950 pa s pripono *-ovec*, tj. *Španovec* (**žup-an-ov-ɔc-ɔ*), ali netvorjeno hišno ime *Pər Špán* na Otočah, ki je v zgodovinskih dokumentih tvorjeno s pripono *-čič*, tj. v FK 1827 *Supantscitsch* in v SA1 1781–1890 *Špančič*. Prav tako je tudi v Dobrem Polju današnje hišno ime *Pər Špánšč* tvorjeno enako kot v FK 1826, kjer je zapisano kot *Supantschitsch*, tj. s pripono *-čič* (< **-ɔč-iɔ'-ɔ*), medtem ko je v SA1 1781–1886 zapisano netvorjeno ime, tj. *Žpan*. Današnje hišno ime *Pər Špánco* v Doslavlčah je tvorjeno s pripono *-ec* (< **-ɔc-ɔ*), v zgodovinskem dokumentu pa je zapisano kot netvorjenka (FK 1827 *Scheppan*, SA1 ~1900 *Šranc*).²²

V projektu so bila ob hišnih imenih zbrana tudi poimenovanja za gospodarja, gospodinjjo in svojilni pridevnik iz hišnega imena. Ob moški obliki *Špàn* je najpogostejša ženska oblika s pripono *-ja* (< **-j-a*), tj. *Špánja*, nar. *Špána* (z otrditvijo *ń* > *n*), ali *-ka* (< **-ɔk-a*), tj. *Špánka*; tudi ob moški obliki *Špánc* je najpogostejša ženska oblika z zamenjalno pripono *-ka* (< **-ɔk-a*), tj. *Špánka*, ali dodajalno pripono *-lja* (< **-ɔĭ-a*) tj. *Špánc-lja*. Ob moški obliki *Špánšč* se uporablja ženska oblika s pripono *-ja* (< **-j-a*), nar. *Špána*, ob moški obliki *Španè* pa se uporablja ženska oblika s pripono *-ečka* (< **-ɛ-t-ɔk-a*), nar. *Španéška*, z diferenciacijo *-čk-* > *-šk-*. Pri vseh oblikah se uporablja svojilni pridevnik s pripono *-ov* (< **-ov-ɔ*), in sicer vedno brez preglasa za mehkim soglasnikom, tj. *Špánov*, *Špánčov*, *Špánščov* in *Španétov*.

²¹ Opomba na www.hisnaimena.si: »Hišno ime domnevno po funkciji župana. Pred 2. svet. vojno je bila v hiši gostilna.«

²² Pri tem zapisu gre verjetno za napako in bi moralo pisati *Špánc*.

Apelativa *purgar* in *burgar* kot del hišnega imena na Gorenjskem (*Pri Púrgarju*, *Pri Búrgarju*, *Pri Bírgermájstru*, *Pri Púrgermájstru*, *Pri Púrgercu*)

Hišno ime *Pri Purgarju* (< *(*purgar*)-b ← srvnem. bav. *purger* ‘meščan’, bav. avstr. *Purger*) je na Gorenjskem redko (doslej zapisano le trikrat) in je, glede na zbrane podatke, lahko motivirano s statusom/dejavnostjo ali priimkom lastnika: *Pər Púrgar* v Poljčah (SA1 1750–1859 *Purgar*, SA2 1750–1873 *Purgar*), *Pər Púrgarjə* v Trbojah (FK 1927 *Burger*, SA1 ~1910 *Purgar*) in *Pər Púrgarjə* v Vogljah (FK 1827 *Burger*, SA1 1775–1877 *Burger* – tu s priimkom (*Johan*) *Burger*, SA2 1850–1950 *Burger*). Različica *Pri Burgarju* (< *(*burgar*)-b ← nem. *Bürger* ‘meščan’) se med zbranimi hišnimi imeni pojavlja le enkrat, tj. *Pər Búrgarjə* v Vodica, vendar dokumenti ne omogočajo določitve poimenovalne motivacije (ki je lahko priimek, poklic/dejavnost ali tudi status – meščan).

Zanimivo je še zloženo hišno ime *Pri Birgermajstru*, nar. *Pər Bírgermajstro* v Krnici pri Gorjah, pri čemer je *birgermajster* < *(*birgermajster*)-b ← nem. *Bürgermeister* ‘mestni poglavar, župan’ (Striedter-Temps 1963: 204). Informanti so za isto hišo navedli tudi poimenovalno različico *Pər Púrgərmájstro* (*purgermajster* < *(*purgermajster*)-b ← nem. *Bürgermeister* ‘mestni poglavar, župan’ v bav. avstr. izgovoru (*b* > *p*)) ter izpeljanko *Pri Purgercu*, nar. *Pər Púrgərco*, pri čemer je *purgerec* < *(*purger*)-bc-b ← srvnem. bav. *purger* ‘meščan’, bav. avstr. *Purger*.

Apelativ *rihtar* kot del hišnega imena na Gorenjskem (*Pri Rihtarju*)

Hišno ime *Pri Rihtarju* (*rihtar* < *(*rihtar*)-b ← *srvnem. *rihtaere* ‘sodnik’) obstaja v Stari Fužini (*Pər Rihtarjo*, FK 1827 *Richtar*, SA1 1891 *Rihtar*), Zvirčah (*Pər Rihtarjə*, SA1 1767–1856 *Richter*, SA2 1792–1912 *Richter*), Voklem (*Pər Rihtarjə*, SA1 1760–1877 *Rihtar*, SA2 1850–1950 *Rihtar*), Gostečah (*Pər Rihtari*, FK 1826 *Richter*),²³ Stari Loki (*Pər Rihtarju*, SA1 *Rihtar*) in Mošah pri Medvodah (*Pər Rihtarjə*, FK 1827 *Richter/Richtar-zheg*, SA1 1799–1901 *Rihtar*). Zgodovinski viri ne potrjujejo motivacije v priimku.

²³ Ljudska razlaga imena: »Na Rihtarjevi kajžarski domačiji so po pripovedovanju zdajšnje lastnice prenočevali delavci, ki so »rihtali« (urejali, gradili, popravljali, obnavljali) določene skupne naloge oz. vaške investicije in zato se je te hiše prijelo ime *Pri Rihtarju*.« (Vir: www.hisnaimena.si.)

Apelativ *mer* kot del hišnega imena na Gorenjskem (*Pri Mêru*)

Hišno ime *Pri Mêru* (*mer* < *(*mer*)-*ь* ← franc. *maire* ‘predsednik občine, župan’) je znano v Železnikih (FK 1826 *Maire*, SA1 1860–1920 *Mer*) in naj bi izviralo iz časov Ilirskih provinc, ko naj bi v hiši živel župan, frc. *maire*.

Šivilja v hišnih imenih

Apelativ *mojškra* v hišnih imenih (*Pri Mójškri*, *Pri Mójškrah*)

Hišno ime z vsebujočim apelativom *mojškra*²⁴ je bilo na Gorenjskem doslej zapisano trikrat v edninski obliki, tj. *Pri Mojškri*, nar. *Par Muójškar*, v Gorenji vasi, Lučinah in Gorenji Žetini (vse v občini Gorenja vas – Poljane). Zadevni zgodovinski viri ne navajajo omenjenega hišnega imena, iz česar je mogoče sklepati, da gre za novejša poimenovanja – le Status animarum 1820–1900 za Gorenjo Žetino navaja različico *Pri Mojškerni* < **pri* + *(*mojškr*)-*ьн*-*a* ← **mojster*, nar. *mojšter* ← bav. srvnem. *mojster* ‘mojster’ // < **mojškr-ьн*-*a* // **mojškr-in*-*a* (posamostaljeni pridevnik, kar se zdi manj verjetno). Apelativ *mojškra* se kot sestavina hišnega imena enkrat pojavlja tudi v množinski obliki, tj. *Pri Mojškrah*, nar. *Per Mójškrah*, v Puštalu pri Škofji Loki.

Pridevnik iz teh hišnih imen se tvori s pripono *-in*, tj. *Mójškrin* (nar. *Muójškrn* oz. *Muójškarn*), le pri množinski različici hišnega imena s pripono *-ov* < **-ov-ь*, tj. *Mójškrov* (nar. *Mójškru*). Poimenovanja gospodarjev so navadno večbesedna, sestavljena iz pridevnika iz hišnega imena in rojstnega imena (tj. *Mójškrin N.*),²⁵ v Gorenji vasi pa je zapisano poimenovanje *Mojškrovec*, nar. *Muójškruc* s pripono *-ovec* (< **-ov-ьc-ь*).

Krojač v hišnih imenih

Apelativ *žnidar* v hišnih imenih (*Pri Žnīdarju*, *Pri Žnīdarčku*, *Pri Žnājdarju*)

Apelativ *krojač* se v hišnih imenih na Gorenjskem ne pojavlja, pač pa je *žnidar* < *(*žnidar*’)-*ь* ← srvnem. **snīdære* med najpogostejšimi sestavinami

²⁴ V hišnih imenih se različica *moškra* ne pojavlja. Hišno ime *Pri Mojškru*, nar. *Par Mójškræ*, s Poljšice pri Podnartu pa najverjetneje ni maskulinativ k *mojškra*, ampak vsebuje narečni apelativ *mojšker* ← **mojster*, nar. *mojšter* ← bav. srvnem. *mojster* ‘mojster’ z diferenciacijo *-št-* > *-šk-*. Pridevnik iz tega hišnega imena se tvori s pripono *-ov*, tj. *Mójškrov*, feminativ oz. poimenovanje gospodinje pa s pripono *-nja* < **-ьн*-*a* (nar. *Mojškrna*).

²⁵ *N.* v tem primeru označuje katerokoli moško ime.

gorenjskih hišnih imen, motiviranih s poklicno dejavnostjo gospodarja – doslej je bilo zbranih štiriinpetdeset takih hišnih imen. Hišno ime *Pri Žnidarju* je zastopano v vseh narečnih skupinah, ki se govorijo na Gorenjskem, npr. *Pər Žnidarjə* v Ratečah (FK 1827 *Schnidar*, SA1 1846 *Shnidar*), *Pər Žnidarjo* v Gozdu Martuljku (FK 1827 *Schnidar*, SA1 1903 *Žnidar*), *Pər Žnidarjə* na Bohinjski Beli (FK 1827 *Schnidar*, SA1 1900–1910 *Žnidar*), *Pər Žnidarjə* v Tupaličah (FK 1827 *Schnidar*, SA1 1771 *Schnieder*, SA2 1880 *Žnidar*), *Par Žnidari* v Dolenjem Brdu itd.

Pomanjševalnica *žnidarček* < *(*žnidar*)-*č-čk-č* se v hišnih imenih pojavlja redkeje (doslej zapisana le trikrat), tj. *Pri Žnidarčku*, nar. *Pər Žnidarčko* na Dovjem (FK 1827 *Schnidarzhek*, RK 1869 *Sidaršek*, SA 1 1757–1853 *Shnidar*, SA2 1764–1885 *Žnidar*), *Par Žnidarčk* v Hotovlji (SA 1 1840–1950 *Žnidarčk*), *Pər Žnidarčk* v Zbiljah (SA1 1795–1900 *Žnidar*).

Hišno ime *Pri Žnajdarju* (*žnajdar* < *(*žnajdar*)-*č* ← nvnem. *Schneider* ‘krojač’ (pred prehodom *ž* > *š* in po diftongizaciji *ī* > *aj*)), nar. *Pər Žnájdarjə*, živi le v Cerkljah na Gorenjskem in ni dokumentirano v zgodovinskih dokumentih.

Pridevniki iz vseh navedenih hišnih imen se tvorijo s pripono *-ov* (< *-*ov-č*), poimenovanja gospodinj pa s pripono *-ica* (< *-*ic-a*), nar. *Žnidarca*.

Sklep

Hišna imena so zanimiva za jezikoslovno, ne le onomastično, ampak tudi dialektološko raziskovanje, saj so v njih izražene vse narečne značilnosti krajevnih govorov, v katerih se uporabljajo (v gorenjskih hišnih imenih npr. različne stopnje oslabitve nenaglašanih in kratkih naglašanih samoglasnikov, akanje, ukanje; različne soglasniške spremembe, kot so švapanje, razvoj protetičnih glasov, asimilacije, diferenciacije in onemitve), mogoče pa je tudi preučevanje njihovih besedotvornih značilnosti. Prav poznavanje narečnih značilnosti imen omogoča tudi zanesljivejše raziskovanje njihovega razvoja in izvora:

Besedje s svojimi značilnostmi dostikrat odločilno vpliva na pravilno zapisovanje imen, pa naj bodo to gorska, ledinska ali vodna imena. Kjer so domačini pozabili, kaj ime sploh pomeni, v toliko rodovih – večinoma so imena zelo stara – se je to velikokrat tudi zgodilo in ker so se razlage in zapisovanja imen pred desetletji lotevali ljudje, četudi so bili med njimi jezikoslovci, ki narečja niso poznali, vsaj ne dovolj dobro, so ime napačno slišali oz. razumeli in ga zato tudi napačno zapisali. (Čop 2002: 96)

S tem povezano je tudi vprašanje poknjiževanja/standardizacije hišnih imen, saj imajo ta imena izrazito identifikacijsko funkcijo. Bolj kot etimološko poknjiževanje je zato tu primerno poknjiževanje na glasoslovno-pravopisni ravni – a tudi to zahteva veliko premisleka in sklepanja kompromisov, da jih nosilci sprejmejo »za svoje«. Ugotavljanje poimenovalne motivacije v hišnih imenih je lažje, če je podprto s čim več zgodovinskimi dokumenti, manj zanesljiva pa je t. i. ljudska razlaga imen.

Raba hišnih imen je bila leta 2020 kot posebna enota vpisana v nacionalni register nesnovne kulturne dediščine pri Ministrstvu za kulturo Republike Slovenije.

Literatura

- Angelos BAŠ (ur.), 2004: *Slovenski etnološki leksikon*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- France BEZLAJ, 1977–2007: *Etimološki slovar slovenskega jezika* I: A–J. Ljubljana: SAZU, Inštitut za slovenski jezik (izd.) – Mladinska knjiga (zal.), 1977 (¹1976); II: K–O. Ljubljana: SAZU, Inštitut za slovenski jezik (izd.) – Mladinska knjiga (zal.), 1982; III: P–S. Dopolnila in uredila Marko Snoj in Metka Furlan. Ljubljana: SAZU – Znanstvenoraziskovalni center, Inštitut za slovenski jezik, Etimološko-onomastična sekcija (izd.) – Mladinska knjiga (zal.), 1995; IV: Š–Ž. Uredila Marko Snoj in Metka Furlan. Ljubljana: SAZU – Znanstvenoraziskovalni center, Inštitut za slovenski jezik, Etimološko-onomastična sekcija (izd.) – Založba ZRC (zal.), 2005; V: *Kazala*. Izdelala Marko Snoj in Simona Klemenčič. Ljubljana: SAZU – Znanstvenoraziskovalni center, Inštitut za slovenski jezik, Etimološko-onomastična sekcija (izd.) – Založba ZRC (zal.). 2007.
- Francka BENEDIK, 1999: *Vodnik po zbirki narečnega gradiva za Slovenski lingvistični atlas (SLA)*. Ljubljana: Založba ZRC (ZRC SAZU).
- Dušan ČOP, 2002: Gorska, terenska (ledinska) in vodna imena v Sloveniji, *Jezikoslovni zapiski* 8/2, 93–108.
- Klemen KLINAR, Jožica ŠKOFIC, Matej ŠEKLI, Martina PIKO-RUSTIA, 2012: *Metode zbiranja hišnih in ledinskih imen: projekt FLU-LED v okviru Operativnega programa Slovenija-Avstrija 2007–2013*. Jesenice: Gornjesavski muzej.
- Tine LOGAR, 1981: Govor Repenj – Kopitarjevega rojstnega kraja. *SSJLK* 17. 129–141. (V: Tine Logar, *Dialektološke in jezikovnozgodovinske razprave*. Ur. Karmen Kenda-Jež. Ljubljana: ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša. 173–179.
- Marko SNOJ, 2009: *Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen*. Ljubljana: Modrijan, Založba ZRC.
- Franciszek SŁAWSKI, 1974–1979: *Słownik prasłowiański* I: A–B, 1974. 43–141; *Słownik prasłowiański* II: C–*давньота*, 1976. 13–60; *Słownik prasłowiański* III: *давнь-добрати*, 1979. 11–19. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich – Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk.

Hildegard STRIEDTER-TEMPS, 1963: *Deutsche Lehnwörter im Slovenischen*. (Veröffentlichungen der Abteilung für slavische Sprachen und Literaturen des Osteuropa-Instituts (Slavisches Seminar) an der Freien Universität Berlin, Bd. 27). Berlin: Osteuropa-Institut; Wiesbaden: in Kommission bei O. Harrassowitz.

Matej ŠEKLI, 2005: Odras medjezikovnih stikov v poimenovanjih za vaške poklice in dejavnosti v nadiškem narečju. *Večjezičnost v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi* (Zbornik predavanj: 41. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture). Ur. Marko Stabej. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete. 176–181.

Matej ŠEKLI, 2020: Relativna in absolutna kronologija (bavarsko)staro- in srednjevisokonemških izposojenk v slovenščini, *Jezikoslovni zapiski* 26/1, 7–25.

Jožica ŠKOFIC, 1998: Mikrotoponimi v Kropi in bližnji okolici, *Jezikoslovni zapiski* 4, 47–71.

– –, 2000: Kroparski vzdevki, *Traditiones* 29/1, 115–123.

– –, 2001: Hišna imena v Kropi. *Simpozij Slovenska lastnoimenskost. Zbornik s simpozija '99 v Pišecah*. Ur. Jože Toporišič. Pišecce: Komisija Maks Pleteršnik, Novo mesto: Tiskarna Novo mesto, Dolenjska založba. 21–40.

– –, 2003: O zemljepisnih lastnih imenih Kroke, Lipnice, Kamne Gorice in Dobrav, *Vigenjc* 3, 109–121.

– –, 2005: Hišna imena in vzdevki v Statusu animarum župnije Kropa, *Vigenjc* 5, 135–151.

– –, 2007: Narečno besedilo kot vir za imenoslovno raziskavo, *Merkujev zbornik. Jezikoslovni zapiski* 13/1, 441–458.

– –, 2017: Microtoponyms as an important part of Slovenian cultural heritage, *Acta geographica Slovenica* 57/1, 141–152.

– –, 2021: Narečna poimenovanja za kmečke posestnike kot motivacija hišnih imen na Gorenjskem. *Aktualne probleme metodologiczne współczesnej dialektologii. Gwary Dziś* 14, 17–34.

Jožica ŠKOFIC (ur.), 2011: *Slovenski lingvistični atlas 1: človek (telo, bolezni, družina)*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

– –, 2016: *Slovenski lingvistični atlas 2: kmetija*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

Arhivski vir

Gradivo = Gradivo za *Slovenski lingvistični atlas*. Arhiv Dialektološke sekcije Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU v Ljubljani.

Spletni viri

FLU-LED, Kulturni portal ledinskih in hišnih imen / Kulturportal der Flur- und Hausnamen, <http://fluled.szi.at/>. Dostop 25. 2. 2022.

Fran, slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, 2014–, različica 6.0, www.fran.si. Dostop 25. 2. 2022.

Slovenska hišna imena. <https://www.hisnaimena.si/>. Dostop 25. 2. 2022.

Uredba o Standardni klasifikaciji poklicev 2008. <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina?urlid=201050&stevilka=2661>. Dostop 25. 2. 2022.

TRADITIONAL PROFESSIONS OF THE GORENJSKA COUNTRYSIDE AS A MOTIVATION FOR DIALECT HOUSE NAMES

The article presents selected dialect names for professions, collected with a unified survey method for the *Slovenian Linguistic Atlas*, i. e. V117 *dressmaker*, V118 *tailor* and V183 *mayor*. Dialect lexemes are analyzed at the morphological level and presented on linguistic maps.

The collected appellatives are compared with Gorenjska house names, motivated by names for the same professions, collected in the projects *How do you call your house?* (2009–2021) and *FLU-LED* (2011–2014). These names give extensive information about the language, its development and geographical variations, about speakers, and the natural and social environment from which the names originated and where they are used. Slovene dialect microtoponyms (together with house names) are therefore an important part of the national intangible cultural heritage and they are interesting for various humanistic, social and natural sciences (like linguistics, geography, ethnology, history, etc.) as well as for a non-professional public. In 2020, the use of house names was included as a special unit into the national register of intangible cultural heritage at the Ministry of Culture of the Republic of Slovenia.

The article analyzes house names that are motivated by names for professions or they have an appellative, which designates the chosen (professional) activity in their root on the phonological, morphological (also word-forming) and lexical level (including etymology). House names often show a greater variety of denominations than the synchronous dialect appellatives which belong to the same lexical net.